

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2871>
2. Баев О. Я. Тактика уголовного преследования и профессиональной защиты от него. Следственная тактика : науч.-практ. пособие . М. : Экзамен, 2003. 432 с.
3. Карпушин С. Ю. Загальні вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 3, том 3.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар : у 2 т. / Бандурка О. М., Блажівський, С. М., Бурдоль Є. П. та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Х. : Право, 2012. Т. 1. 768 с.
5. Сичук М. М. Правові підстави прийняття процесуальних рішень про провадження слідчих дій. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 10. С. 150–153.
6. Осауленко О. А., Самодін А. В., Степанова Г. М. та ін. Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні : навч. наочн. посіб. у схемах і таблицях. К. : «Центр учбової літератури», 2015. 140 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-293-0-38>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УЧАСТІ ЗАХИСНИКА ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ У ЧЕСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

Властиміл Віцен

*доктор права, професор,
ректор Університету політичних та соціальних наук
Чехія*

Дем'янчук В. А.

*доктор юридичних наук, професор, ректор
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янука
м. Рівне, Україна*

У КПК Чеської Республіки [1] (стаття 35) передбачено, що захисником у кримінальному процесі може бути виключно особа, яка є адвокатом.

Відповідно до вимог Закону Чеської Республіки «Про адвокатуру» [2], адвокатом є особа, яка зазначена у списку Чеської колегії адвокатів. Обов'язковими вимогами внесення до зазначеного списку є:

- 1) повна правоздатність;
- 2) вища юридична освіта у вищому навчальному закладі Чеської Республіки (ступінь магістра). Якщо особа отримала освіту за кордоном, то така освіта повинна бути нострифікована у Чеській Республіці;
- 3) юридична практика на посаді адвоката-стажера не менше трьох років;
- 4) моральні характеристики;
- 5) відсутність дисциплінарних стягнень у вигляді виключення зі списку адвокатів;
- 6) особа не має права перебувати у трудових правовідносинах з іншою організацією або займатись діяльністю, що не сумісна з адвокатською практикою. Водночас, існують випадки коли це дозволено, а саме правовідносини з: Чеською колегією адвокатів або подібною професійною організацією адвокатів; адвокатом, національною або зарубіжною юридичною особою, що має право надавати юридичні послуги в Чехії; установою, предметом діяльності якої є наукова, педагогічна, літературна, публіцистична або творча діяльність;
- 7) складання екзамену на право здійснення адвокатської діяльності;
- 8) сплата внеску до Чеської колегії адвокатів у розмірі, що передбачений у її внутрішніх приписах;
- 9) принесення клятви у присутності голови Чеської колегії адвокатів.

У статті 35 КПК Чеської Республіки передбачено обмеження щодо здійснення захисту адвокатом, який на теперішній час притягнутий або був притягнутий до кримінальної відповідальності, внаслідок чого він у даній справі виступає як обвинувачений, свідок, цивільний позивач. У кримінальному процесі не може брати участь адвокат, який раніше у справі був свідком, давав висновок експерта або був перекладачем.

У статті 36 КПК Чеської Республіки йдеться про випадки, коли участь адвоката є обов'язковою.

Так, обвинувачений зобов'язаний мати захисника під час підготовчого досудового провадження якщо:

- 1) він перебуває під вартою, позбавлений волі або до нього застосовані спеціальні заходи примусового лікування;
- 2) особа недієздатна або її правоздатність обмежена;
- 3) розгляд стосується біженця;

4) йдеться про переговори про укладення угоди про винуватість і покарання;

5) у ході досудового розгляду прокурор дійде висновку, зокрема, у зв'язку з фізичними або розумовими недоліками обвинуваченого, що існують сумніви щодо можливості себе захищати;

6) за злочин передбачено позбавлення волі на строк більше п'яти років.

На інших стадіях кримінального судочинства особа повинна мати адвоката під час розгляду справи у суді у вигляді спрощеного судочинства, якщо особа перебуває під вартою, під час провадження, у якому приймається рішення про взяття під варту або про зміну умов тримання під вартою [3], рішення про призначенні примусового лікування або його припиненні, за винятком обов'язкового лікування алкоголізму.

Також обвинувачений повинен мати адвоката у судочинстві, що стосується екстрадиції у іноземну державу або передачі його іншій державі – члену ЄС [3].

Статтею 41 КПК Чеської Республіки визначено також права і обов'язки адвоката. Так, адвокат зобов'язаний надати обвинуваченому всю необхідну допомогу, використовуючи доступні засоби захисту. Адвокат повинен слідкувати за тим, щоб у процесі судового розгляду своєчасно було з'ясовано факти, які свідчать про невинуватість обвинуваченого або пом'якшують його вину. Під час досудового розгляду адвокат має право подавати заяви, скарги, клопотання, пропозиції, знайомитись з матеріалами провадження і брати участь у проведенні розслідування у межах закону.

Якщо обвинувачений перебуває під вартою, адвокат має право спілкуватись з ним у порядку, передбаченому законом. Під час судового розгляду адвокат має такі права, як і обвинувачений, може брати участь у тих самих діях [4, с. 50–54].

Окремо хочеться висвітлити питання правової регламентації діяльності адвокатів Чеської Республіки у форматі ЄС [5; 6].

По-перше, внутрішнє законодавство різних країн ЄС подібно визначає вимоги до адвокатської професії – це освіта, досвід роботи, складання іспитів, отримання документів, що підтверджують право на надання правової допомоги.

По-друге, нормативно закріплено можливість і умови надання професійної допомоги адвокатом на території інших країн ЄС, ніж та, де особа отримала відповідну кваліфікацію. Цей порядок визначений Директивою Європейського Економічного Союзу № 77/249 від 22 березня 1977 року та Директивою Європарламенту та Ради № 98/5/WE від 16 лютого 1998 року. Зі змісту цих документів убачається, що

здійснення професійної діяльності на території країн-членів ЄС можливе за певних умов, що визначені внутрішнім правом цих країн. Переважно обмеження стосуються можливості брати участь у судових засіданнях судів вищих інстанцій, а також управління майном померлої особи, встановлення права власності. Передбачено також організаційні вимоги щодо обов'язкової реєстрації адвоката у відповідних органах приймаючої країни, а також додержання певних правил і засад звичаєвого характеру, що діють у конкретній країні. Якщо адвокат протягом трьох років здійснює професійну діяльність на території приймаючої країни та професійна діяльність стосується права цієї країни, то вирішення питання про продовження такої діяльності відбувається у спрощеному порядку (співбесіда з представниками органів адвокатського самоврядування, відповідних публічних органів влади).

Подібним є і підхід законодавця в Україні. В Законі України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» передбачено можливість здійснення адвокатської діяльності іноземними адвокатами. Так, статтею 59 зазначено, що адвокат іноземної держави може здійснювати адвокатську діяльність в Україні, якщо у передбаченому законом порядку відомості про нього буде внесено до Єдиного реєстру адвокатів України.

Література:

1. Zákon č. 141/1961 Sb. ze dne 29. listopadu 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád), znění účinné od 30.04.2013 do 31.07.2013.
2. Zákon č. 85/1996 Sb. ze dne 13. března 1996, o advokacii.
3. Бирюков П. Н. Совместные следственные команды в Евросоюзе. *Вестник ВГУ*. 2013. № 1(12). С. 382–393.
4. Тимофеева А. В. Участие адвоката в уголовном процессе в Чешской Республике. *Евразийская адвокатура*. 2013. № 4(5). С. 50–54.
5. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні в Страсбурзі 1 жовтня 1988 року. URL: http://zaNon.rada.gov.ua/laws/show/994_343
6. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, Прийнято делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі в жовтні 1988 року.